

Llengua catalana i Literatura

AVANÇA

El llibre **Llengua catalana i Literatura Avança**, per a tercer curs d'ESO, és una obra col·lectiva concebuda, dissenyada i creada al Departament d'Edicions Educatives de Grup Promotor / Santillana, dirigit per **Teresa Grence Ruiz** i **Pere Macià Arqué**.

En l'elaboració ha participat l'equip següent:

TEXT

Teresa Guiluz Vidal
Eduard Juanmartí Generès
Albert Vilanova Boqueras

IL·LUSTRACIÓ

Marta Bru

ASSESSORAMENT

Lluís Payrató Giménez

ADAPTACIÓ PEDAGÒGICA

Teresa Guiluz Vidal
Eduard Juanmartí Generès

EDICIÓ

Alba Vila Cucó

DIRECCIÓ DEL PROJECTE

Montse Santos Gómez

Índex

UNITAT	Comunicació	SABER FER
		Comprensió lectora
1 M'agrada llegir... o no pàg. 6	Els mitjans de comunicació	<i>Nit a la CBS</i>
2 No et deixarà dormir pàg. 22	Els gèneres periodístics	<i>http://1_Només per primera vegada</i> (A. COLOMER i A. LOZANO. Terror a la xarxa I. El noi que vivia tancat en una habitació)
3 Mons imaginaris o misteriosos pàg. 44	La notícia	<i>Més enllà del Mur</i> (GEORGE R. R. MARTIN. Joc de trons)
4 La mitologia pàg. 62	La crònica	<i>Ja no cal l'ukelele</i> El Sabadell empata a Vitòria a l'últim minut (1-1)
5 Històries de la història pàg. 78	El reportatge SABER FER: fer un reportatge sobre la història de l'Institut	<i>Ötzi, l'home de gel. Un crim de fa cinc mil anys</i> (FRANCESC MURGADAS. <i>Sàpiens</i>)
6 Lladres i crims pàg. 98	L'entrevista	<i>«M'agrada dir que, per una vegada, la ficció supera la realitat.»</i> (Entrevista a Andreu Martín)
7 La recerca del que és desconegut pàg. 116	Els gèneres periodístics d'opinió	<i>L'alpinista Juanjo Garra mor a l'Himàlaia</i> <i>La febre de l'esport</i> <i>Esports de risc, passió o rebel·lia?</i>
8 Més enllà pàg. 132	L'enquesta d'opinió	<i>Els terrícoles</i> (RAY BRADBURY. Les cròniques marcianes)
9 Em faig gran pàg. 150	L'expressió de l'opinió personal	<i>Un dia com qualsevol altre</i> (FEDERICO MOCCIA. <i>A tres metres sobre el cel</i>)
APÈNDIX: gramàtica, ortografia, conceptes lèxics i semàntics, figures retòriques		pàg. 166

Gramàtica	Ortografia	Vocabulari	Literatura
L'estructura de l'oració	La dièresi	Els llibres	La literatura a l'escola, als mitjans de comunicació i en altres formats
Classes d'oracions segons el verb (I) classes d'oracions segons el verb (II)	Les consonants <i>b/p, d/t</i> i <i>g/c</i>	Els mitjans de comunicació	La literatura de gènere: la novel·la de terror
Els complements del verb (I)	Les grafies <i>r/rr</i> . Emmudiment de consonants	El món de la fantasia	La literatura fantàstica. La literatura catalana moderna
Els complements del verb (II)	Les consonants <i>m i n</i>	Déus i herois	Els gèneres poètics tradicionals
La conjugació verbal	A/E i O/U en l'arrel dels verbs. Alternança de consonants en les terminacions verbals segons la vocal	La història: museus, monuments, restes arqueològiques	La novel·la històrica
Els verbs irregulars (I) / Els tractaments de familiaritat i de respecte	L'apòstrof i el guionet en els pronoms febles	El món del crim	La novel·la policíaca. La literatura del Renaixement i el Barroc
Els verbs irregulars (II)	La lletra <i>hac</i>	Paisatges exòtics	La narrativa d'aventures
Oracions simples i compostes. Tipus d'oracions compostes	La <i>ela</i> geminada	La recerca científica	La narrativa de ciència-ficció
Les oracions compostes: juxtaposició i coordinació. Els dos punts i el punt i coma	Les conjuncions coordinants	Les qualitats personals	La literatura compromesa. La literatura de la Il·lustració

Esquema del llibre

L'estructura de les unitats didàctiques és molt regular i molt senzilla, per tal que tots els continguts siguin fàcils de localitzar.

Cada unitat comença amb una pàgina motivadora, centrada en les imatges i en què es presenten activitats bàsicament orals, perquè tots us pugueu expressar lliurement.

Amb **fotografies** atractives i activitats lúdiques descobriràs el tema de la unitat.

Les competències de comprensió lectora i el treball comunicatiu més pràctic es presenten a continuació.

SABER FER COMPETÈNCIES DE COMPRENSIÓ LECTORA

Més enllà del Mar

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

COMPRENSIÓ

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

CLAUSS DE LA LECTURA

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

VOCAB

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

ACTIVITATS

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

5 Històries de la història

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

El reportatge

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

ACTIVITATS

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

A cada unitat treballaràs un tipus de text o un vessant de la **comunicació**.

Saber fer és posar en pràctica tot el que estàs aprenent dia a dia i desenvolupar estratègies comunicatives.

Les **activitats** t'ajudaran a comprendre millor el text i el podràs interpretar i analitzar a fons.

Un bloc transversal de coneixement de la llengua pràctic i competencial.

Treballar els continguts de **gramàtica** i **ortografia** és necessari per poder escriure bé.

GRAMÀTICA

Estructura de l'oració

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

1. El verb

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

2. Altres classes de paraules que formen sintagmes

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

3. El substantiu

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

VOCABULARI

Els llibres

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

Els refranys i les frases fetes

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

ACTIVITATS

En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques. En llibre es troben moltes coses molt interessants, molt variades, i molt boniques.

El **lèxic** es treballa a partir de camps semàntics. Aprenderàs paraules noves però també descobriràs les relacions que hi ha entre elles.

La **literatura** comença amb l'explicació dels gèneres, i després treballarem el contingut a partir de textos.

Continguts literaris relacionats amb el text ens permetran descobrir-lo des d'un altre punt de vista.

Després de llegir el **text**, activitats de comprensió lectora.

LITERATURA

La literatura fantàstica

La **literatura fantàstica** està basada en elements sobrenaturals o miraculosos. Tot i que sovint té un caràcter de ficció, la literatura fantàstica té un punt de vista realista. Més recentment, el món de la literatura fantàstica té una nova relació amb el món de la ciència i dels mitjans.

Alguns de les característiques de la literatura fantàstica són:

- Creació de nous imaginatius complexos i totalment al marge de la realitat.
- Personatges d'una naturalesa híbrida: humans, animals, éssers, gèmits, etc.
- Importància de la imatge i les descripcions detallades.
- Anàlisi i personatges mediterranis, el caràcter, els sentiments i les actituds dels personatges.
- Construcció de espais narratius, en què s'hi inclouen elements sobrenaturals, fantàstics, espais de generació d'una mitologia fantàstica.

Activitats

1. Llegeix el text i completa les activitats de comprensió lectora.

2. Llegeix el text i completa les activitats de comprensió lectora.

LITERATURA

El mapa de Magastolis

Després de llegir el text, completa les activitats de comprensió lectora.

3. Llegeix el text i completa les activitats de comprensió lectora.

I al final de cada unitat, activitats d'avaluació a partir d'un text.

AVANÇAT

Llegendes dels boscos irlandesos

La Llibre, la fada irlandesa, és una llegenda molt popular. És una criatura molt petita i molt bonica, que viu als boscos i als camps. És molt bonica i molt bonica, i molt bonica i molt bonica.

Alguns irlandesos creuen que el diable està a l'entrada dels boscos. Alguns irlandesos creuen que el diable està a l'entrada dels boscos.

El diable és una criatura molt petita i molt bonica, que viu als boscos i als camps. És molt bonica i molt bonica, i molt bonica i molt bonica.

El diable és una criatura molt petita i molt bonica, que viu als boscos i als camps. És molt bonica i molt bonica, i molt bonica i molt bonica.

ACTIVITATS

1. Llegeix el text i completa les activitats de comprensió lectora.

2. Llegeix el text i completa les activitats de comprensió lectora.

3. Llegeix el text i completa les activitats de comprensió lectora.

Competències

- Competència comunicativa, lingüística i audiovisual
- Competència artística i cultural
- Competència matemàtica
- Competència digital
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competència social i ciutadana
- Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

Altres icones

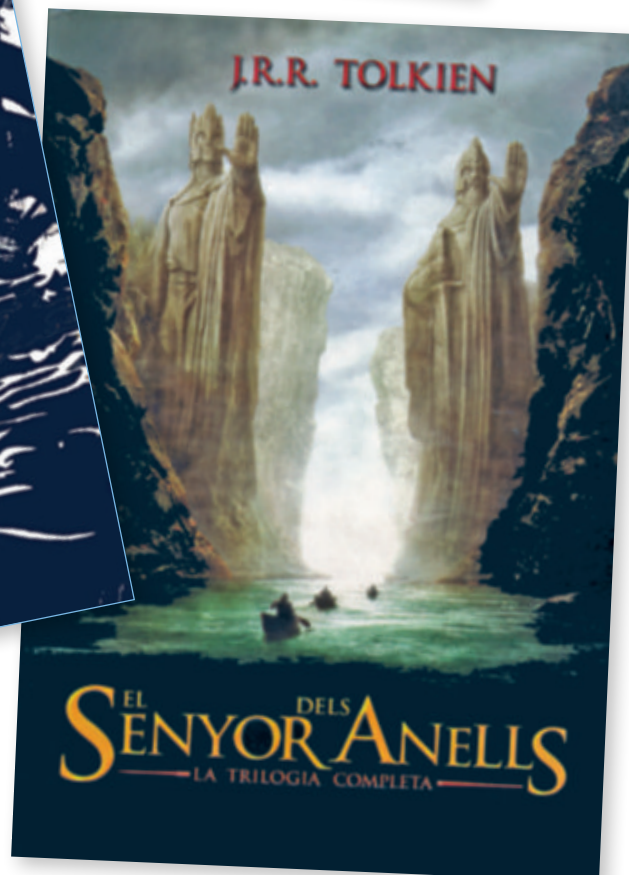
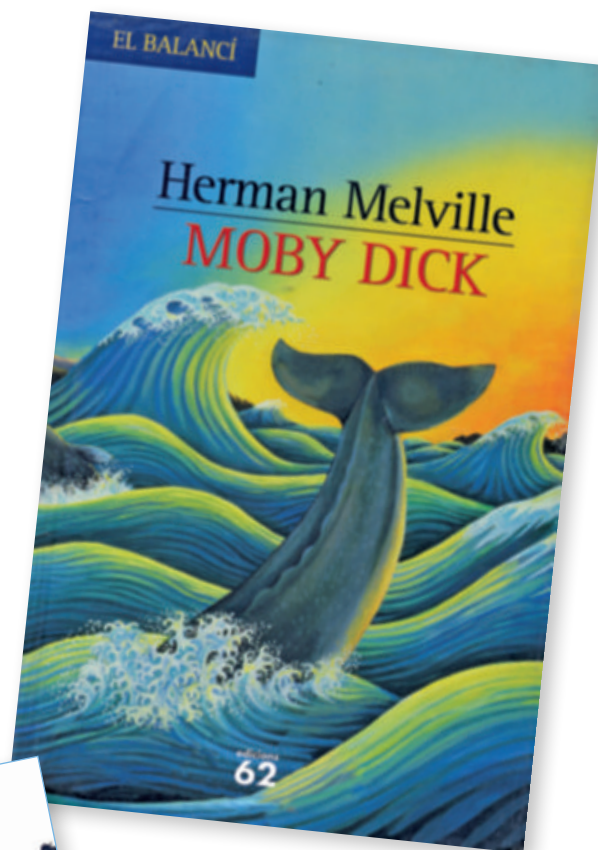
- Activitats TAC
- Activitats amb el suport de la guia didàctica

1

M'agrada llegir... o no

Aquí tens el començament d'aquests quatre llibres. Amb quina portada relacionaries cada fragment?

- La roba no li tocava el cos, anava amarat de suor i pel tub de l'intestí alguna cosa se li obria pas amb trepidència cap al trau final. Tot un poema.
Però calia fer-ho i ràpid.
Era el seu primer atracament.
- Una veu robusta, amb una mena de vibració metàl·lica, s'alçà de la mar i retroní en les tenebres, llançant aquestes amenaçadores paraules:
—Ei, els del bot! Quiets o us envio a fons!....
- Quan el senyor Bilbo Saquet, de l'Atzusac, anuncià que aviat celebraria el seu cent onzè aniversari amb una festa d'especial magnificència, l'excitació a Hobbiters fou molt gran i tot foren enraonadisses.
- Digueu-me Ismael. Uns anys enrere —no cal precisar quants—, tenia pocs diners, o cap ni un, i no hi havia res de particular que m'interessés en terra, i vaig pensar d'anar-me'n a navegar una mica per veure la part líquida del món.

Els mitjans de comunicació

Els **mitjans de comunicació** de masses pretenen difondre missatges a un gran públic. L'objectiu és oferir informació, especialment de l'actualitat, però també interpretar-la i, per tant, ajudar el públic a formar-se una opinió sobre cada tema.

Els mitjans de comunicació poden ser:

- Escrits (diaris i revistes), orals (ràdio) o audiovisuals (televisió).
- D'àmbit local, nacionals o internacionals.
- De temàtica general o especialitzats en determinades matèries, com ara els esports, la història, els viatges...

Actualment, la majoria de mitjans de comunicació es poden consultar per Internet, i la versió a la xarxa té uns recursos diferents de la versió impresa o televisiva.

Els mitjans de comunicació busquen la **claredat** i la **comprensió** fàcil dels missatges. Per això, el registre utilitzat és l'estàndard, amb un vocabulari entenedor i una sintaxi més aviat simple.

Els periodistes són els professionals que elaboren la informació, i en tot moment han de distingir la **informació** (els fets, les dades, els esdeveniments concrets...) de les valoracions subjectives o l'**opinió** (la crítica o l'elogi de determinades actituds, les idees personals o de grups socials o polítics...).

ACTIVITATS

1 Busca un exemple català de cada tipus de mitjà de comunicació:

- Un mitjà de comunicació oral d'abast nacional ► _____
- Un mitjà de comunicació oral d'abast local ► _____
- Un mitjà de comunicació escrit d'abast nacional ► _____
- Un mitjà de comunicació escrit d'abast local ► _____
- Un mitjà de comunicació audiovisual d'abast nacional ► _____
- Un mitjà de comunicació audiovisual d'abast local ► _____

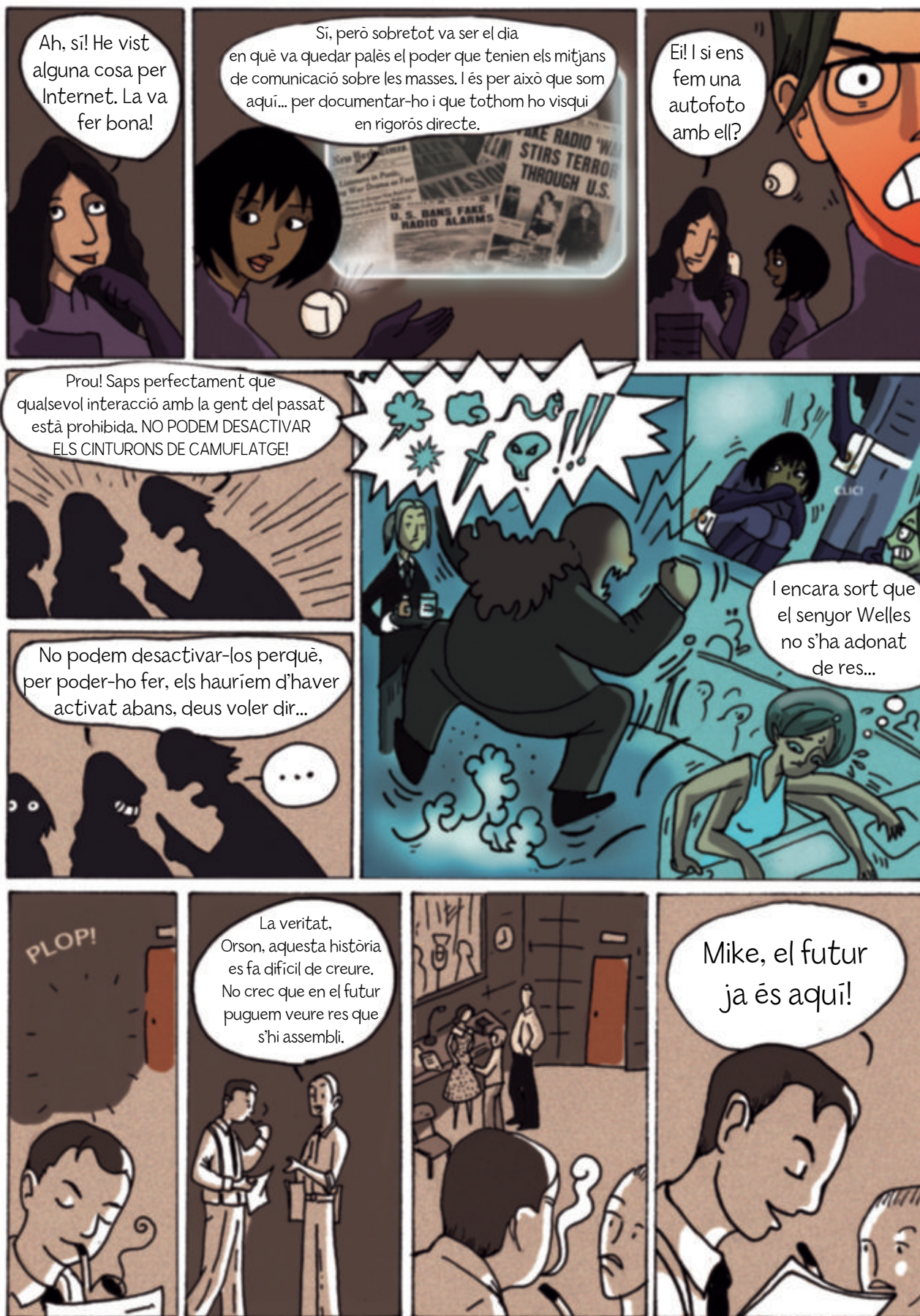
2 Busca a Internet el nom d'alguna revista escrita en català especialitzada en els temes següents:

• música ► _____	• arts plàstiques ► _____
• esports ► _____	• gastronomia ► _____
• motor ► _____	• viatges ► _____

3 Explica què és l'horari protegit, parlant de televisió, i digues per què és important que es respecti.

➔ CLAUS DE LA LECTURA

En la lectura d'aquest còmic ens fixarem en els dos plans de l'acció: l'episodi de La guerra dels mons d'Orson Welles, que va tenir lloc el 1938, i l'expedició que des del present han fet els investigadors del Centre d'Investigació Històrica de Viatges Temporals. També prendrem

consciència de com entren en contacte i de la relació que hi ha entre els personatges de tots dos mons. Al llarg de la lectura, farem igualment atenció al llenguatge del còmic (diàlegs, pensaments, colors, núvols, línies cinètiques...)

ACTIVITATS

1 Busca aquestes paraules del text al diccionari i escriu una oració en què quedi clar el significat:

- adaptació ► _____
- palès ► _____
- camuflatge ► _____
- pànic ► _____
- interacció ► _____
- desactivar ► _____

2 En els còmics, el text es recull dins de globus o bafarades. Observa aquestes dues vinyetes i explica a quin personatge correspon cada bafarada i per què té la forma que té.

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

3 Un altre recurs dels còmics són les línies cinètiques, que indiquen moviment. Explica el significat de les línies que veus en les vinyetes següents:

- _____
- _____
- _____
- _____

4 Marca la resposta correcta a cada pregunta:

a) Qui són en Iago, la Shia i l'Alondra?

- ☐ Tècnics de la ràdio
- ☐ Investigadors que vénen del futur
- ☐ Ajudants d'Orson Welles

b) Qui no sap què ha anat a fer al 1938?

- ☐ la Shia
- ☐ l'Alondra
- ☐ en Iago
- ☐ en Mike

c) Per què s'enfada en Iago?

- ☐ Perquè la Shia ha desactivat el seu cinturó de camuflatge.
- ☐ Perquè la Shia es vol fer una foto amb Orson Welles.

d) Per què desapareixen els tres exploradors?

- ☐ Perquè els han descobert.
- ☐ Perquè no volen que els descobreixin.

e) Quin personatge d'aquest còmic va existir en la realitat?

- ☐ en Iago
- ☐ Orson Welles
- ☐ en Mike

5 En la vinyeta final, Orson Welles diu: «Mike, el futur ja és aquí». Explica què vol dir aquesta frase i com la interpretes tu, tenint en compte el context.

6 Explica la utilització que fas i l'opinió que et mereixen els diferents mitjans de comunicació (diaris, revistes, ràdio, televisió, Internet). Per redactar el teu escrit tingues en compte, entre altres, aquests aspectes:

- Amb quins mitjans de comunicació t'informes més sovint?
- Quines èpoques de l'any, quins dies de la setmana i quines hores del dia fas servir més o menys cada mitjà?
- Què és el que t'agrada més de cada mitjà? I el que et desagrada més?
- En conjunt, creus que fas servir els mitjans per distreure't, per informar-te, per formar-te una opinió sobre temes d'actualitat, per adquirir coneixements, per altres funcions?

L'estructura de l'oració

Les **oracions** estan formades per **paraules**. Les paraules s'agrupen en **sintagmes**. Cada sintagma té una **funció sintàctica** dins de l'oració.

	<i>La</i>	<i>ràdio</i>	<i>difon</i>	<i>informació.</i>
Paraules	determinant	nom	verb	nom
Sintagmes	sintagma nominal		sintagma verbal	
Funcions sintàctiques	subjecte		predicat	
	oració			

1. El verb

El **verb** és una paraula molt important en l'estructura de l'oració. Sense verb en forma personal, els enunciats es consideren frases o fragments, però no oracions. Al voltant del verb es forma el **sintagma verbal**. Diem que el verb és el nucli del sintagma verbal:

difon informació
 V (nucli)
 SV

De sintagma verbal n'hi ha un i només un per oració, i sempre té la mateixa funció sintàctica: **predicat** de l'oració. El predicat és l'únic component imprescindible en qualsevol oració.

2. Altres classes de paraules que formen sintagmes (I)

A més dels verbs, hi ha quatre classes de paraules que formen sintagmes al seu voltant:

- Els **noms**, que formen **sintagmes nominals**. Els sintagmes nominals fan dues funcions sintàctiques: subjecte i complement del verb.

N N
El periodista ha visitat la zona de l'accident.
SN SN
 subjecte complement del verb

- Els **adjectius**, que formen **sintagmes adjetivals**. Els sintagmes adjetivals fan dues funcions sintàctiques: atribut i complement del nom.

A A
 La càmera nova estava espatllada.
SA SA
 complement del nom atribut

ACTIVITATS

1 Ordena, de més gran a més petita, aquestes unitats d'anàlisi gramatical:

sintagma • oració • paraula

▶ _____

▶ _____

▶ _____

2 Digues si les afirmacions següents són certes o falses:

- ☐ Un enunciat sempre conté un verb en forma personal.
- ☐ El predicat és imprescindible en qualsevol oració.
- ☐ El determinant genera un tipus de sintagma.
- ☐ Cada sintagma de l'oració té una funció concreta.

3 Escriu un sintagma que tingui com a nucli les paraules següents:

festa

cargols

blau

baixàvem

▶ _____

▶ _____

■ Digues de quin tipus és cada sintagma que has escrit.

4 Relaciona cada classe de sintagma amb la funció sintàctica o les funcions sintàctiques que fa dins de l'oració:

sintagma verbal •

sintagma nominal •

sintagma adjectival •

- complement del nom
- complement del verb
- atribut
- predicat
- subjecte

5 Digues la funció de cadascun dels sintagmes subratllats en les oracions següents:

- En Joan Lluís és simpàtic.
- Els arquitectes no s'expliquen l'ensorrament.
- La Maria Antònia viu a la casa de la cantonada.
- Han trencat una bombeta elèctrica.

▶ _____

▶ _____

▶ _____

▶ _____

6 Ruleta de verbs.

2. Altres classes de paraules que formen sintagmes (II)

- Els **adverbis**, que formen **sintagmes adverbials**. Els sintagmes adverbials fan dues funcions sintàctiques importants: modifiquen un adjectiu o un altre adverbi, o bé fan de complement del verb.

$$\text{La periodista ha elaborat } \overbrace{\text{prou}}^{\text{Adv}} \overbrace{\text{ràpidament}}^{\text{Adv}} \text{ una informació } \overbrace{\text{força}}^{\text{Adv}} \overbrace{\text{delicada}}^{\text{Adv (modifica un adjectiu)}}.$$

$$\overbrace{\text{complement del verb}}^{\text{SAdv}}$$

L'adverbi *força* modifica l'adjectiu *delicada*, l'adverbi *prou* modifica l'adverbi *ràpidament*, i el sintagma adverbial *prou ràpidament* és un complement del verb *ha elaborat*.

- Les **preposicions**, que formen **sintagmes preposicionals**. Els sintagmes preposicionals fan dues funcions sintàctiques importants: complement del nom i complement del verb.

<u>Prep</u> <i>Les emissores de la comarca solen informar</i> <u>SP</u> complement del nom	<u>Prep</u> <i>del trànsit local.</i> <u>SP</u> complement del verb
--	---

Hi ha cinc classes de paraules que formen sintagmes al seu voltant: els **verbs** (sintagmes verbals), els **noms** (sintagmes nominals), els **adjectius** (sintagmes adjectivals), els **adverbis** (sintagmes adverbials) i les **preposicions** (sintagmes preposicionals).

3. Classes de paraules que no generen sintagmes

Hi ha quatre classes de paraules que també formen part de l'oració però que no generen sintagmes:

- Els **determinants**, que acompanyen els noms no pas per expressar-ne cap característica pròpia com fan els adjectius, sinó per indicar-ne nocions diverses com ara de qui és, quant n'hi ha, si és lluny o a la vora, etc.

Exemple: *He llegit tres articles en aquesta revista.*

- Els **pronoms**, que substitueixen mots o grups de mots que no volem expressar o, senzillament, repetir.

Exemple: Ells no estan d'acord amb la proposta, no hi estan per diverses raons.

- Les **conjuncions**, que posen en relació dos sintagmes a l'interior d'una oració, o fins i tot dues oracions.

Exemple: *Han publicat la notícia i moltes fotos, perquè consideren el tema important.*

- Les **interjeccions**, que expressen un sentiment o una emoció complets, amb forma exclamativa.

Example: $Ai!$

ACTIVITATS

1 Classifica les classes de paraules del requadre en la taula que tens a sota.

noms • adjectius • determinants • interjeccions • preposicions
verbs • pronoms • adverbis • conjuncions

Classe de paraules imprescindible en l'oració	Altres classes de paraules que formen sintagma	Altres classes de paraules que no formen sintagma

2 Dins d'aquests sintagmes nominals, subratlla les diferents paraules i digues si són noms, adjectius o determinants.

- Aquelles noies altes. ▶

- Les nostres maletes. ▶

- Tres elefants africans. ▶

- Algun turista despistat. ▶

3 Torna a escriure aquestes oracions, fent servir un pronom que eviti la repetició que contenen:

- Han vist una jaqueta molt maca i s'han comprat la jaqueta maca.

- Vés a casa del Ramon i dóna records al Ramon.

- Vaig fer un forat a la paret i vaig penjar el quadre a la paret.

4 Completa aquestes oracions amb preposicions i conjuncions:

- La veïna _____ tercer pis és una mica sorda _____ no sent mai el timbre.
- Vindrem _____ peu o _____ bicicleta, _____ no traurem el cotxe per tan poc tros.
- Aquesta pel·lícula sembla feta expressament _____ la Marta.

5 Escriu l'antònim d'aquests adverbis:

- damunt ▶

- darrere ▶

- abans ▶

- mai ▶

- lentament ▶

6 Digues la interjecció que expressa:

- dolor ▶

- cansament o mandra ▶

- cridar l'atenció d'algú ▶

- fàstic ▶

La dièresi

1. La dièresi en les síl·labes *güe, qüe, güi, qüi*

S'escriu dièresi en la **u** de les síl·labes **güe, qüe, güi i qüi**, quan la **u** es pronuncia. Exemples: *següent, qüestió, pingüí, obliquitat*.

En canvi, no s'escriu dièresi en la **u** de les síl·labes **gue, que, gui i qui**, quan la **u** no es pronuncia. Exemples: *figuera, quedar, perseguir, química*.

Observa que en les síl·labes **gua, qua, guo i quo**, la **u** es pronuncia sempre, sense que calgui escriure-hi dièresi. Exemples: *guanyar, quadrat, paraiguot, quota*.

Recorda que el plural dels noms i adjectius acabats en **-gua** és **-gües** i que el dels acabats en **-qua** és **-qües**. Una cosa semblant passa amb els verbs *adequar* i *desaiguar*.

Exemples: *aigua* → *aigües*
Pasqua → *Pasqües*
adequar → *adequa, adeqües, adeqüi*
desaiguar → *desaigua, desaigües, desaigüi*

2. La dièresi en la *i* i la *u* dels hiats

S'escriu dièresi en la **i** i la **u** que formen hiat amb altres vocals, excepte en els casos previstos en la normativa.

Exemples: *oïda* (pronunciat *o-ï-da*)
peüc (pronunciat *pe-üc*)
agraïa (pronunciat *a-gra-ï-a*)
construït (pronunciat *cons-tru-ït*)

Observa que la **i** de la paraula *veïna* porta dièresi perquè les vocals **e-i** es pronuncien en hiat, mentre que *feïna* no en porta perquè les mateixes vocals **ei** es pronuncien en diftong. El mateix passa amb la **u**: el nom *Raül* porta dièresi perquè les vocals **a-u** es pronuncien en hiat, mentre que *Pau* no en porta perquè les mateixes vocals **au** es pronuncien en diftong.

Casos en què la normativa estableix que no s'ha d'escriure dièresi:

1. Quan la **i** que hauria de dur dièresi ja porta un accent segons les normes. Exemple: *país* (pronunciat *pa-ís*) hauria de dur dièresi (com *pa-ï-sos*), però no en porta perquè ja duu accent gràfic.
2. Quan la **i** que hauria de dur dièresi forma part d'una terminació verbal d'infinitiu, gerundi, futur o condicional d'un verb acabat en vocal + **ir**.

Exemples: *reduir* (infinitiu, pronunciat *re-du-ir*)
reduint (gerundi, pronunciat *re-du-int*)
reduiré, reduiràs... (futur, pronunciat *re-du-i-ré, re-du-i-ràs...*)
reduiria, reduiries... (condicional, pronunciat *re-du-i-ri-a, re-du-i-ri-es...*)

Observa que la resta de formes verbals amb el mateix hiat sí que porten dièresi. Exemples: *reduït* (pronunciat *re-du-ït*)

reduïssis (pronunciat *re-du-ïs-sis*)
reduïren (pronunciat *re-du-ï-ren*), etc.

figues

Pasqües

peücs

oïda

Recorda

- Un **hiat** és la pronunciació en síl·labes diferents de dues vocals seguides.
- La **dièresi** és el signe gràfic que indica un hiat.

ACTIVITATS

1 Escriu el plural d'aquests noms:

• piragua ► _____

• piga ► _____

• arruga ► _____

• aigua ► _____

• botiga ► _____

• llengua ► _____

■ En quins casos apareix la dièresi en el plural?

2 En cadascuna d'aquestes famílies de paraules n'hi ha una que ha de dur dièresi. Identifica-la i escriu-la correctament.

• aigua - aiguat - aigüera ► _____

• Pasqua - pasques - pasqual ► _____

• paraigua - paraiguer - paraiguot ► _____

• obliquitat - obliqua - obliquament ► _____

3 Escriu una paraula que porti dièresi a partir de cadascuna de les següents:

• veí ► _____

• heroi ► _____

• peu ► _____

• trair ► _____

• cafè ► _____

4 Escriu el nom del que veus en aquestes fotografies:

► _____

► _____

► _____

► _____

► _____

5 Completa aquestes oracions amb la forma del verb *conduir* en el temps que s'indica:

• El van multar perquè _____ massa ràpid per l'autopista. (imperfet d'indicatiu)

• El majordom els _____ fins al despatx del senyor Mateu. (passat perifràstic)

• Quan sigui gran _____ un programa d'humor a la ràdio. (futur)

• En sortir de casa, li va prometre que _____ amb prudència. (condicional)

• El mosso d'esquadra indicava als conductors que _____ amb els llums encesos. (imperfet de subjuntiu)

6 Escriu l'infinitiu, el gerundi i les quatre formes del participi d'aquests verbs:

agrair

beneir

reduir

construir

► _____

► _____

► _____

► _____

Els llibres

Hi ha llibres de tota mena: grossos i petits, gruixuts i prims, il·lustrats, infantils, literaris... però tots tenen pàgines i coberta, tots poden ser interessants de llegir.

Els refranys i les frases fetes

La llengua disposa de diversos recursos expressius que tenen una forma fixa, com ara els refranys i les frases fetes. Per entendre'ls, cal conèixer què signifiquen en conjunt, ja que el seu significat no es pot deduir literalment del que signifiquen les diferents paraules o parts que els formen.

- Els **refranys** són dites populars, en forma de sentència. Expressen un judici sobre algun aspecte de la vida o de les persones, en el qual normalment es posen en relació dues idees.

Per exemple, *que el llegir no ens faci perdre l'escriure* vol expressar que no perdem de vista l'essencial, el que és fonamental, distrets per coses més atractives, noves, etc.

- Les **frases fetes** són expressions d'ús corrent en la llengua que tenen un significat que no pot ser deduït del significat de les paraules que les componen.

Per exemple, *explicar-se com un llibre sense fulls* vol dir explicar-se molt malament.

ACTIVITATS

1 Explica el significat d'aquestes frases fetes:

- Parlar com un llibre.

- Passar pàgina.

- Ser una rata de biblioteca.

2 Explica el significat d'aquests refranys relacionats amb els llibres:

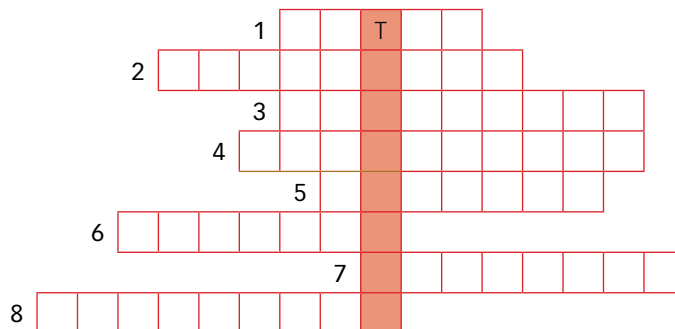
- Llibre tancat no fa lletrat.

- Llibres i vins, els més antics.

- De llibres i paraigües no se'n tornen gaires.

3 Resol aquests mots encreuats i trobaràs una paraula que té relació amb els llibres.

1. Nom del llibre.
2. Empresa que es dedica a la selecció, edició, venda i promoció de llibres.
3. Persona que comercia amb llibres.
4. Equipament de lectura i préstec de llibres.
5. Protecció de paper, cartolina, etc., amb què es cobreix el llom i els dos costats d'un llibre.
6. El que consultem quan volem buscar un llibre en una biblioteca.
7. Lloc on s'imprimeixen els llibres.
8. Moble on es col·loquen els llibres.

4 Escriu el plural d'aquestes paraules relacionades amb els llibres:

- apèndix ► _____
- text ► _____
- assaig ► _____
- sinopsi ► _____
- índex ► _____
- annex ► _____

5 Separa aquestes paraules en dues columnes segons si són sinònims de *resum* o de *pròleg*:

sumari • compendi • prefaci • síntesi • introducció • exordi
sinopsi • preàmbul • extracte • proemi

Sinònims de <i>resum</i>	Sinònims de <i>pròleg</i>
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

6 Relaciona cadascun d'aquests termes amb la seva definició:

pergamí

mecanoscrit

ex-libris

manuscrit

incunable

- Obra escrita a mà.
- Imprès abans de l'any 1500.
- Escrit a màquina.
- Pell d'animal preparada per escriure-hi.
- Inscripció que es posa als llibres per indicar-ne el propietari.

La literatura a l'escola, als mitjans de comunicació i en altres formats

A part d'aprendre literatura a l'escola, tens moltes altres maneres d'accedir-hi o de mantenir-t'hi en contacte. Un dels espais on més es difon la literatura són les **biblioteques**, que organitzen nombroses activitats de foment de la lectura, com ara l'hora del conte per a infants, exposicions, conferències i presentacions de llibres, clubs de lectura, etc.

També en els **mitjans de comunicació** hi ha iniciatives diverses per donar a conèixer l'actualitat literària, com ara:

- Els suplementos setmanals de cultura i lletres que publiquen la majoria de diaris, i que solen incloure la llista dels llibres més venuts darrerament en les categories de ficció i no-ficció.
- Les revistes pròpiament literàries o les que, sense ser-ho, inclouen contes, narracions, poemes, etc. N'hi ha de pensades especialment per al públic infantil o juvenil.
- Els programes de ràdio i televisió de temàtica literària, que solen incloure entrevistes a autors que acaben de publicar algun títol o que han rebut algun premi recentment.
- Els premis literaris per votació popular a través de certs mitjans.

A més, la literatura està vinculada al territori: els escenaris d'una novel·la o el lloc on va viure un escriptor poden donar lloc a **rutes literàries**. Aquestes rutes poden incloure la casa natal o de residència de l'escriptor, els paisatges que va descriure o els indrets on se situen les seves obres.

També cal destacar l'adaptació d'obres literàries al **cinema**, a la **televisió**, al **còmic** o al **teatre**. També a **Internet** trobem pàgines web i blogs especialitzats en literatura, on podem trobar informació, valoracions i opinions d'obres i autors, i també podem deixar-hi el nostre comentari. A la xarxa, són molts els textos literaris que podem sentir recitar, cantar o, senzillament, veure il·lustrats amb imatges.

Celebracions

Pràcticament cada any hi ha un autor destacat del qual se celebra algun aniversari: centenari del naixement o de la mort, aniversari rodó de la publicació d'alguna obra, etc. Durant el període corresponent són molts els actes públics que recorden la seva figura, i és una manera agradable de fer cultura literària seguint l'actualitat.

Sant Jordi

Si hi ha un dia a l'any en què els llibres tenen el màxim protagonisme a Catalunya, aquest és la diada de Sant Jordi. Podem intensificar el nostre contacte amb la literatura amb actes com la signatura d'exemplars per part dels autors, o el simple fet de regalar-se llibres.

ACTIVITATS

Com una novel·la

El verb *llegir* no admet l'imperatiu. Aversió que comparteix amb alguns altres: amb el verb *estimar*..., amb el verb *somiar*...

Sempre es pot provar, és clar. Proveu-ho: «Estima'm!» «Somia!» «Llegeix!» «Llegeix! Vinga, llegeix, t'ordeno que llegeixis!»

—Puja a la teva habitació i llegeix!

Resultat?

Cap.

S'ha adormit damunt del llibre. De cop i volta, la finestra li ha semblat immensament oberta sobre alguna cosa desitjable. És per aquí per on s'ha enlairat. Per fugir del llibre. Però es tracta d'un son vigilant: el llibre continua obert davant seu. Per poc que obríssim la porta de la seva habitació, el trobaríem assegut a la taula, assenyadament ocupat a llegir. Fins i tot si hem pujat de puntetes, ens haurà sentit venir des de la superfície del seu son.

—Què? T'agrada?

No ens contestarà que no, això seria un crim de lesa majestat. El llibre és sagrat. Com et pot no agradar llegir? No, ens respondrà que les descripcions són massa llargues.

Tranquils, tornarem a la nostra televisió. Fins i tot pot ser que aquesta reflexió susciti un debat apassionant entre nosaltres i els nostres...

—Les descripcions li semblen massa llargues. És comprensiu, som al segle de l'audiovisual, evidentment, els novel·listes del segle XIX ho havien de descriure tot...

—No és una raó per permetre-li que salti la meitat de les pàgines!

...

No cal que ens cansem, ja s'ha adormit.

DANIEL PENNAC. *Com una novel·la*

1 Digues si les afirmacions següents són certes o falses:

- ☐ L'habitació del noi és al pis superior de la casa.
- ☐ Els pares també són al pis de dalt mirant la tele.
- ☐ El noi es distreu mirant per la finestra.
- ☐ La lectura fa somiar al noi més imaginari.
- ☐ El noi s'adorm d'avorriment.

2 Discutiu, per parelles, els arguments del jove lector i dels seus pares:

- Quan el noi diu que troba les descripcions massa llargues, creus que diu el que pensa realment o que posa una excusa perquè li fa mandra llegir?
- Quan els adults opinen que els llibres s'han de llegir tal com van ser escrits en la seva època, és a dir, sense saltar les descripcions, diuen per què? I vosaltres, podeu trobar arguments per saltar-se-les?

3 Busca mostres de literatura en:

- El cinema: _____
- El còmic: _____
- Internet: _____
- El món del turisme: _____

ACTIVITATS

- 1 Explica en un parell de línies els fets que narra el còmic que has llegit. Escriu la narració en tercera persona.

- 2 Escriu la categoria lèxica de les paraules que apareixen en aquesta bafarada del còmic.

▶ _____

▶ _____

▶ _____

▶ _____

▶ _____

▶ _____

- 3 Copia els tres adjectius que surten en el text, que coincideixen en gènere i nombre.

▶ _____

▶ _____

▶ _____

- 4 En aquestes tres oracions, els complements verbals consten d'una sola paraula. Assenyala'ls i digues de quina categoria lèxica són:

• Els veus? ▶ _____

• Són ninots. ▶ _____

• Ens heu enganyat miserablement. ▶ _____

- 5 En el text hi ha una paraula amb dièresi, busca-la i explica per què s'escriu així.

- 6 Escriu un text breu d'unes cent cinquanta paraules, com si fos una notícia o la crònica periodística del rally amb esquís que apareix en el còmic. Si tries la crònica, mira de posar-hi una mica d'emoció amb el relat d'una tempesta o d'un accident a la neu.
